

הדף היומי

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י מדרשית הדף היומי פ"ת

מסכת זבחים - דף יב

עיונים על הדף

הקרבת קרבן פסח לאחר תמיד.

מבאת הגמ' "בערב" שנאמר בפסח נאמר לגבי ההלכה של "יאחור דבר" היינו שומרת להקריב קרבן פסח לאחר תמיד של בין הערביים, למרות שתמיד של בין הערביים הוא הקרבן האחרון הקרב ביום, בכ"ז דרשו שבפסח נאמר "בין הערביים ו'בערב" א"כ ניתן לאחר יותר, ונחלקו הקדמונים בביאור הדבר בעיקר הסוגיא בתחילת פרק "תמיד נשחט", בפשטות ביאור דברי הגמ', היות ובקרבן תמיד של בין הערביים נאמר בין הערביים בלבד, דין הוא שיהיה מוקדם לקרבן פסח שנאמר בו לשון של "ערב" ולשון של "בין הערביים". לכן צריך לאחר את קרבן הפסח.

במאירי נקט שהיות וכתוב פעמיים לשון של איחור משמעות הדבר לאחר ביותר. שואל השפת אמת אם הסיבה מחמת שיש פעמיים סיבה לאחר, הרי גם בקרבן תמיד נאמר פעמיים "בין הערביים" פעם אחת בפרשת פנחס לפני קרבנות המועדים, ופעם אחת בפרשת תצוה בענין הקרב במזבח החיצון. א"כ לפי דעת המאירי לכאורה אין עדיפות לאחר את הפסח על פני התמיד שהרי בשניהם כתוב פעמיים לשון של איחור. מכריח השפת אמת שהכוונה היא לא מחמת הכפילות של האיחור אלא משמעות "ערב", איחור לזמן שהוא ממש ערב ולא רק "בין הערביים" שמשמעותו אין רגעים מספר אחר השעה שש ומחצה.

אולם דעת הרב"ן שהאיחור של פסח הוא מחמת שניו הלשון (לא הכפלות) שפעם כתבה התורה לשון של ערב ופעם כתבה לשון של בין הערביים. שניו הלשון מלמדנו שחפץ ד' באיחור הדבר.

האם מותר להקריב עוד קרבן, אחרי קרבן פסח?

כבמבואר לאורך דברי הגמ', באופן כללי וכך היא ההלכה בבית המקדש שקרבן תמיד של בין הערביים הוא המסיים את עבודת הקרבנות של אותו יום, ואין שום קרבן אחר תמיד של בין הערביים למעט פסח, כפי שנדרש. עיקר הסוגיא כנ"ל בפרק תמיד נשחט.

ההלכה הנזכרת שלא מקריבים קרבנות לאחר תמיד של בין הערביים נזכר בשי"ט בלשון "עשה דהשלמה" עליה השלם כל הקרבנות כולם. החזו"א (הר"ח ד, יב) יצא לדון בהגדרת "עשה דהשלמה", עצם ההלכה מובן וברור, לא להקריב אחר קרבן התמיד מאומה. הגידון הוא האם הקרבן תמיד של בין הערביים מסמן "תחילת הפסקה" כלומר שמעתה ועד תמיד של שחר יש הלכה של הפסקה בהקרבת הקרבנות. או שאין זה הלכה של "הפסקה", אלא "עליה השלם כל הקרבנות כולם" על התמיד של בין הערביים צריכים להיות מושלמים ומוקרבים כל הקרבנות, והוא הקרבן האחרון. כלומר, אם לא השלים ועבר והקריב קרבן אחר תמיד של בין הערביים כיון שכבר לא נקרא שהשלים את כל הקרבנות לפני התמיד, א"כ מתנה כבר אין איסור הקרבה. ולצד הראשון כנזכר, יש הגדרה של "הפסקה" אף אם עבר והקריב, אין לו להקריב עוד קרבנות שהרי עבודת הקרבנות צריכה להיות מופסקת בין תמיד של בין הערביים לתמיד של שחר.

ולכאורה הנפק"מ תיהו ב"קרבן פסח", אם יש איסור לעבוד עבודת הקרבנות בין תמיד של בין הערביים על התמיד של הבוקר א"כ מה שהקריבו קרבן פסח אף שהיה בהיתר, אולם לא גרם מאומה ב"עשה דהשלמה". אולם אם הדין כאמור הוא שיש חיוב של עליה השלם כאשר הקריב תמיד של בין הערביים ועתה התברר שלא השלים, שהרי מקריב הוא קרבן פסח א"כ צריך להיות שיהיה מותר להקריב עוד קרבנות.

או שקרבן פסח בכלל אינו בכלל החשבון של עשה דהשלמה היות והתורה אמרה שכך דינו וזה הלכות שיהיה קרב לאחר קרבן תמיד של בין הערביים, א"כ לא נכלל בכלל החיוב להיכנס תחת עשה דהשלמה עד כדי שנאמר שאם הקריבו התבטלה ההשלמה.

תפילת מוסף בשעה שהגיע זמן מנחה.

לגבי איחור הפסח לאחר תמיד הביאה הגמ', את דברי ריו"ח, אם לא התפלל מוסף והגיע זמן מנחה, מתפלל מנחה ואח"כ מוסף.

כמבואר בגמ' בברכות (כ, ב) תפילות אבות תינקום ורבנן הסמיכו ביחס להקרבת הקרבנות, ותפילת המנחה נקבעה כנגד תמיד של בין הערביים, זמן תמיד של בין הערביים הוא בשעה 9.5 זמנית (שעה זמנית + אחד חלקי 12 מתחילת היום ועד סוף, י"א מנח' עתה עדין השקיעה, וי"א מעלות השחר עד צאת הכוכבים, ע"י לוח ארץ ישראל ביום א"ר שביאר איך נוקטים לגבי חישוב תפילת מנחה), א"כ מעיקר הדין זמן תפילת המנחה בשעה 9.5 זמנית, אלא היות ובערב פסח שחל בערב שבת הקדימו את הקרבת התמיד לשעה 6.5 זמנית (חצי שעה זמנית לאחר הצלות), א"כ זמן מנחה הוא משהו ז', וע"י בלשון הש"ע ר"ל" ושם במ"ב שמבואר שלכתחילה זמן מנחה הוא 9.5 והוא הנקרא מנחה קטנה. וכבר הביאו מהגאון במעשה בר שכתחילה יש להתפלל מנחה גדולה, והערך השלחן הביא מהקדמונים להיזהר בזה.

זמן תפילת מוסף הוא מיד לאחר שחרית וקריאת התורה, אמנם בבית המקדש מוסיף היום והוקרבו משהו שישית, עכ"פ כ' תיקונו, והנפק"מ למתפללים ותיקין וכד' שלכתחילה מתפללים מוסף סמוך לשחרית לאחר קריאת התורה.

הגידון לפנינו מתחיל בימים שמחריים מחמת פיוטים כבימים נוראים, או קריאת התורה וההקפות בשמחת תורה, ומעתה יתכן שכבר הגיע זמן מנחה היינו 6.5, ועדיין לא התפלל מוסף, ובגמ' לפנינו מבואר שבאופן זה צריך להקדים מנחה למוסף. ובאמת כתב בחטת אפרים (פי' תרכ, והעתיקו במ"ב) טוב לקצר בפיוטים בשחרית כדי למחר, בענין שיתפללו מוסף קדם כלות שבע שעות על היום. ולכתחילה ראוי להיות זהיר להתחיל תפילת מוסף קדם שש שעות ומחצה על היום, לפי שבשש ומחצה

הוא זמן תפלת מוסף גדולה שהיא תדירה יותר מתפלת מוסף. ומכל מקום אם ארע שנחתה תפלת מוסף עד חצי שבע או אחר שבע, יש להתפלל מוסף קדם ואחר כך מנחה. ויש מנהגים שונים בקהילות, יש שנהגו בשמחת תורה להתפלל שחרית ומוסף וקריאת התורה וההקפות אח"כ, וכאמור מהסיבה שלא להתעכב עם מוסף עד זמן מנחה, וע"י עמק ברכה בענייני קריאת התורה. ובלבושי מרדכי (תנינא חז) קרא תגר על מנהג זה, וע"י תשובה מאהבה (ב, רמז בהנהגה לרפ"ו). יש שנהגו לקצר בהקפות ולהתחיל את התפילה מוקדם, וכך הביא בהליכות שלמה "תפילה" (ז, הערה 39) שהגרש"ז זצ"ל עמד בתוקף על המשמר בבישית קול תורה שיהיו דבר הזה להתפלל מוסף לפני זמן מנחה, והורה להקדים התפילה בבוקר, ולקצר בריקודים.

קרבן פסח שנשחט ביום י"ד בבוקר שלא לשמה, **דעת רבי יהושע** שכשר, בדיוק כמו שהיה קרב ביום י"ג ביטול שלא זמנו ומודרך כשלמים וכשר. **בן בתירא** פוסל כמו שנשחט בין הערביים שלא לשמה. **אמר שמעון בן עזאי** מקובל מפני שבעים ושניים זקן (לא נאמר זקנים שכולם היו באותה שיטה, גמ' לחלן יב, ב) ביום שהושבו את י"א בישיבה שכל הזבחים הנאכלים שנשחטו שלא לשמה כשרים ולא עלו לשם חובה, למעט פסח וחטאת. **ונכונתו** היתה לרבות "עולה" לפסול. ולא הודו לו רבנן.

עלאי, שדרש בין ב' הערביים, היינו כל יום יד'. **שאלה הגמ'** א"כ לשיטתו אף תמיד של בין הערביים יהיה קרב כל היום, **ביארה הגמ'** היות וכתוב שצריך לעשות האחד בבוקר, א"כ "בין הערביים" בדוקא. **עדין היה מקום לכאור**, את הראשון תעשה דווקא בבוקר ואת השני ניתן לעשות כל היום, ביארה הגמ' שלא שייך לעשות שניים בבוקר. **עוד הקשו** לגבי הדלקת המנחה שכל היום היה כשר שנאמר "בין הערביים", **מבארת הגמ'** שנאמר במנחה "מערב ועד בקר" ודרשו שנאמר לגבי מידת העשן שצריך להיות ראוי לשהות מערב עד בוקר, **ועוד** דרשו ועד העבודה היוחדת ששייך לעשות בערב, וא"כ הדלקתה דווקא בערב. **לגבי קטורת** נאמר "בין הערביים" א"כ יהיה כשר כל היום, **מבארת הגמ'** שקטורת הוקשה לנרות.

שאלת הגמ' שהרי בפסח נאמר "בערב" כשם שנזכר **בנרות וקטורת**, וא"כ יתפרש רק על חצות היום ולהגמ' **מבארת הגמ'** "בערב" שנאמר בפסח נאמר לגבי ההלכה של "יאחור דבר" היינו שומרת להקריב קרבן פסח לאחר תמיד של בין הערביים, למרות שתמיד של בין הערביים הוא הקרבן האחרון הקרב ביום, **בכ"ז דרשו** שבפסח נאמר "בין הערביים" א"כ ניתן לאחר יותר. **והדבר צריך תלמוד**, הקרבן כשר בבוקר, ואם הגיע זמן בין הערביים, נוקטים שקודם מקריבים תמיד מוסף פסח, אך יתכן הדבר. **מבארת הגמ'** שאין זו קושיא שהרי מצאנו **שאמר ריו"ח**, לא התפלל מוסף והגיע זמן מנחה מתפלל מנחה ואח"כ מוסף.

לדעת בן בתירא קשה מדוע נזכר "בין הערביים" בנרות וקטורת שהרי אין משמעות לדבר ונלמד ממקורות אחרים שדינם בערב. **ועוד**, השיב רבי במקום בן בתירא לרבי יהושע, שאין זומה המקריב פסח שלא לשמה בבוקר יד', למקריב ביום יד', שהרי יום יד' מקצתו ראוי לקרבן, ואילו יום יג' בכלל אינו זמנו. **ואם ההנהגה** בבן בתירא משום שכל היום כשר לשיחית פסח, היה לו לומר כל היום ראוי ולא רק מקצתו.

ייסטר ריו"ח, פסח שנשחט בבוקר של יד', **לדעת בן בתירא** פסול בין נעשה לשמה ובין נעשה שלא לשמה, משום שמקצת היום ראוי לקרבן. **תמה רבי אבהו**, א"כ קרבן פסח כשר לבן בתירא שייך **רק באופן** שהקדישו לאחר חצות, שהרי יש כלל שקרבן **שנדחה** ולא יתכן להקריבו לגבי המזבח שוב לא שייך להקריבו, **ואם מדובר** בהקדישו לפני הפסח ביום יד', והרי לא שייך להקריבו לכולם, לא לשמה ולא לשמה. **ואם הקדישו** לפני הזמן הרי היה ראוי, ונדחה. **אמר אביי** יתכן אף שהקדישו בבוקר שאין בכך חסרון של נדחה שהרי **באותו יום** יהיה קרב. **לר"פ** אפילו שהקדיש שאם מתאמתו אין בו פסול של נדחה, כמו שדחה **לגבי מנחה** בהמה שמכניס אף בהמות שהלילה הוא ליל שמיני שלום והם ראויים להקרבה רק למחרת, שאין זה מוגדר למחוסר זמן. **והמקור** **רבי יסיטת רבי אפטרובי** ששאל שבלשון הפסוק נאמר שהבמה תהיה תחת אמה שבעת ימים, **והתקרה** מיום השמיני, **אלא** בלילה ראוי להקדישו ולמחרת יהיה קרב.

הוכיח רבי זורא ואמר לרבי אבהו, מבואר שסבר ריו"ח "בעלי חיים נדחים" היינו לא רק בהמה שכבר נשחטה יש בה דחיה, אלא אף בעלי חיים יש בהם דחיו. **אמר רבי אבהו** אמת הדבר בשיטת ריו"ח שאמר **שבמהם של שותפים**, אחד הקדיש חצייה, ואח"כ נקטה חצייה והקדיש את ההמטר, היא קדושה ולא שייך להקרבה, **משום שנדחית** שהרי בשעה שהקדיש חציה לא היתה ראויה להקרבה שהרי חלקה היה חלוין. **ועוד אמר ריו"ח** לגבי בהמה זו שהיא עושה תמורה, היינו שאם אמר על בהמה אחרת "זו כזו" מקבלת השניה קדושת מזבח, **אבל** לא תהיה קרבה כדין הראשונה. **למדנו ג' דברים**, **א**. יש דחיה **בעלי חיים**, כנזכר. **ב**. דחיו **מעיקר** מוגדר לדחיה, שהרי כאן מעולם לא היתה ראויה להקרבה. **ג**. יש דחיו **בקדושת דמים**, שהרי באותה עת שהקדיש חציה הראשון לא היתה קדושה בקדושת הנוף לגבי מזבח אלא רק בקדושת דמים, ומבואר שאף בזה שייך דחיו.

אמר עולא בשם ריו"ח, אכל חלב והפריש בהמה לתפילתו, **המיר דתו**, ושב ושתובה. אין קרבן **קרב משום שנדחה** בשעה שהמיר דתו שהרי מחטאת ושוטה, שדחיתו בהם, **ואילו כאן** הקרבן עצמו נדחה. **שאמר רבי אבהו בשם ריו"ח**, לגבי פיקח שישחט וזרז והתפקה, שקרבנו נדחה. **וחידש בנשנתה** שלמרות שהבדל לא תלוי בו והיה מקום לומר שזה דומה לישן שלא נדחה קרבנו, קמ"ל. **וחידש במסור** למרות שיש בידי לשוב בכל שעה מוגדר דחיו.

הסתפק רבי ירמיה לגבי הפריש קרבן על אכילת חלב, **והורו ב"ד** שחלב מותר, וחזרו בהם בה"ד, האם הקרבן שהפריש מוגדר כנדחה. **אמר זקן לרבי ירמיה** שריו"ח התחיל את ההלכות של דחיו התחיל מדבר זה שהוא פשוט יותר ממומר ושוטה, שדחיתו בהם, **ואילו כאן** הקרבן עצמו נדחה. **התאבד במשנה** שלדעת בן עזאי עולה שהוקרבה שלא לשמה **בביתא**, **ביאר ר"ה** שנאמר "עולה הוא שחיר רוח נוחו לו" דקדק שהיא קרבה לשמה תהיה כשרה. **ובסורה זה דרש** ששלל זה לדרך נכתב אף באשם, פעם אחת לפני הקטרת אימורים ופעם שניה לפני. **אלא דעת בן עזאי ק"ו מחטאת**, חטאת פסולה אפילו שאינה כליל, **בדוא**, שעולה הפסל בלא לשמה שהרי היא בכליל.

פורכת חטאת שהיא חטאת מפורטת. **קרבן פסח** יוכיח שאינו מכפר ונפסל שלא לשמה. **אמנם** לפסח יש זמן קבוע, אך **חטאת** תוכיח, הצד השווה שפסולים בלא לשמה. **פורכת הגמ'** שהרי חטאת ופסח יש בהם צד כרת, על המעשה (חטאת באה על עבירה שדולנה כרת) על הביטול (פסח). **וקטבת הגמ' א** בן עזאי למד שצד כרת לא מחוזה צד בפיירה כיוון שאינו שווה בפסח חטאת. **וצ"ל** מרבה "אשם", שחטאת ופסח יכולים לבא ע"י ציבור משא"כ באשם. **ב** הק"ו נדחה וצד כרת הוא פיירה, **ובן עזאי קיבל** רק מרבובתי, **ורב הונא** דרש את הק"ו לחדד תלמידיו.